

GAZETA TRANSILVANIEI

(NUMERŪ DE DUMINECĂ 18)

„Gazeta” este în fiă-care și.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 13 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiune, piața mare, Tergul Inului Nr. 30 etagiul I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unii esemplari 5 cr. v. a. seu 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Tergul Inului Nr. 30.
Brevete nefrancate nu se primesc. Manuscrise nu se returnează.
Brevetele de inserțiune:
Brașov, piața mare, Tergul Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena B. Masse, Haasenstein & Vogler (Otto Masse), H. Schalek, Alois Herndl, M. Duka, A. Oppel, J. Donnerberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daus; în Hamburg: A. Steiner.
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o colonă 6 cr. și 80 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o serie 10 cr. v. a. se 50 bani.

Nr. 99.—Anul LV.

Brașov, Duminecă, 3 (15) Mai

1892.

3 (15) Maiu.

Brașov, 2 Mai v.

Di de iubire și de armoniă între fiii neamului românesc, di de redeșteptare a conștiinței poporului de veacuri asuprit, di care ai dat avânt spiritului de sine stătător național, di luminată a libertății — fi binecuvântată!

Veacurile întunecose de sclăvia n'au putut stinge în inima vâjosului popor român carpațin credința și speranța într'un viitor fericit, vrednic de el și de omenire. El visa, în lanțuri, visul frumos în care se vedea liber în țera sa, cu viața și cultura sa românească de sine stătătoare, o podobă în sinul poporilor lumii civilizate.

Din acest vis l'a deșteptat ziua de 3/15 Maiu 1848, l'a deșteptat, ca să vedă realitatea, se nu mai viseze, se se înspăimânte de starea lui tristă și umilită, se și rumpă lanțurile seculare și se lupte pentru redobândirea sfintei libertăți și a sfintelor sale drepturi.

Pe Câmpul Libertății s'a auzit după sute de ani pentru prima oară glasul poporului român, acolo și-a proclamat el voința de a trăi în această țera alături cu celelalte popore conlocuțore, ca națiune română egală îndreptățită, acolo a luat hotărârea de a lupta în strinsă unire pentru realizarea programei sale naționale.

Junimea română, însuflețită, nobilă, maritimă, stăruitoare și curajoasă, conducea șirurile poporului, ea era pătunsă de adevărata iubire de neam și de țera, era nedespărțită de popor și gata a aduce ori-ce jertfă pentru libertatea lui.

Idei mărețe și suflet mare avea junimea noastră în acea epocă de glorioasă aducere aminte. Acolo, unde se adunau doi se ă trei, spiritul bunei înțelegeri era cu ei, își stringeau mâna, se uitau unul în ochii altuia și se înțelegeau, sêmțiau, că o sorte fi legă pe toți, că împreună trebuie să trăiească și să moră.

Eată de ce reamintirea măreței adunări dela 3 (15) Maiu 1848, care fără de zelul și de entuziasmul junimei române nu se putea face, este atât de scumpă inimii noastre!

De atunci și până ađi au trecut patru-deci și patru de ani. Peste puțin se va implini jumătatea de véc. Poporul nostru, care abia scăpase de lanțurile iobăgiei, a avut în decursul acestor ani mari desamăgiri. Când se credea aproape de realizarea programei sale desfășurate pe Câmpul Libertății, o nouă vijeliă îl ajunsese și tocmai când s'aștepta se se pună temeliile egalei sale îndreptățiri, recădu într'o stare în multe privințe mai de plâns ca cea dinainte de 1848, căci atunci era iobăgiu, der nimeni nu i ataca ce avea mai scump, limba și naționalitatea, pe când ađi se ridică din toate părțile furia și urgia dusmană în potriva lui.

În loc de recunoștință și dreptate, poporul român întâmpină ađi pe toate tărâmurile cea mai turbată prigonire și cele mai amare nedreptățiri.

Din starea acésta tristă, cine ne va scăpa decă nu stăruința, curajul și energia proprieă în lupta pentru drepturile noastre?

Ziua de 3/15 Maiu ne reaminteste marile îndatoriri, ce le avem în stăruințele și în lupta noastră pentru egala îndreptățire națională, pe care dela grația ce-

loru mari și puternici în veci nu o vom pute dobândi.

Unde este ađi însuflețirea, curajul și nobila abnegare a junimei române? Ce așteptă ea, dela cine speră ea mântuire, decă nu dela țaria, zelul și statornicia fiilor națiunii, care la 3/15 Maiu 1848 s'a proclamat ca „națiune de sine stătătoare și parte întregitoare a țerii Ardealului pe temeliul libertății egale?”

Cu toate apăsările vremurilor estraordinare de ađi, junimea română — suntem siguri — nu își va perde nici un moment din vedere nobila chiamare ce-o are față cu poporul, ea își va reaminti cu scumpătate sfântul entuziasm din anul redeșteptării naționale, se va însufla de curajul, de iubirea de neam și de țera ce a condus șirurile celor ce i-au premers, și se va însuflă de spiritul de armoniă și bună înțelegere ce a domnit între toți fii națiunii, tineri și bătrâni.

În acésta credință amă dis și dicem:

Să ne închinăm, în ajunul aniversării zilei celei mari de redeșteptare națională, înaintea puterii nevedute, care conduce destinele poporului nostru și ne șoptesce mereu: Dați fiă-căruia ce este al se, der cereți ce vi se cuvine, întreg și neștirbit, nu vă dați înderăt dinaintea nici unei jertfe, când aveți a vă apăra sfânta voastră dreptate; respectați drepturile altora, der cereți ca se vi se respecte și drepturile vóstre; fiți înainte de toate strins uniți între voi, căci numai așa puteți dobândi recunoșcerea și respectul altora; păstrați în inimile vóstre scumpa memoriă a acelora, cari s'au luptat pentru binele nemului vostru și însuflăți-vă de spiritul, ce i-a animat pe ei, căci în semnul acesta veți învinge!

CRONICA POLITICĂ.

— 2 (14) Maiu

Mare întristare a produs între Unguri mórtea ministrului Baross. Acéstu slovac maghiarisat s'a ridicat din popor prin talentul și hârnicia sa, der cu toate acestea nu pute se face o așa frumoasă carieră, decă nu era șovinist mare. Acésta a dovedit-o mai ales la 1879, când a stăruit, ca raportor în dietă, pentru primirea legii privitoare la introducerea limbei maghiare în școlile noastre populare. În mormântarea lui Baross s'a făcut pe spesele statului. În cameră s'au făcut manifestațiuni simpatice în memoria lui. Foile din Pesta au apărut încadrate în negru arătând meritele ce și le-a câștigat ministrul Baross pentru națiunea maghiară și plângend pierderea lui, înainte de a și fi putut realiza toate ideile sale. În ultimele momente ale sale, se dice, că Baross a fost în delir și visa tot de împrumut și de „afaceri de 600 milioane”, ce avea se le face. — Ca ministru de comerț, Baross, a dobândit pentru Ungaria multe avantaje față cu Austria, așa de pildă în cestiunea Lloydului austriac, și a societății de navigațiune pe Dunăre, ș. a. Așa s'a delaturat dispozițiunea pactului dualist, ca ordinile, ce se dau cu privire la liniile ferate, cari ating interesele ambelor părți ale monarhiei, se fiă date în urma înțelegerii între amândouă guvernele. S'a dobândit, ca importul din Austria în Ungaria se fiă încercat cu un fel de vamă sub titlul de taxă pentru statistică ș. a. Cine va fi urmașul lui Baross încă nu se scie. Se vorbesce de contele Zichy, de secretarii de stat B. Lukács și Ludovic Lang.

Mișcarea opozițională, ce s'a pornit în Croația de către partida lui Starcević, care pretinde unirea tuturor țerilor slave de sud și depina loră autonomiă, a aflată resunet și între Croații Dalmației. O manifestație publicată în „Nar. Liszt” de către deputații dietali Bianchini, Buzolic, Liubic, Pastrovici, Perić și Sa-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

Două fete de împărat.

POVESTE.

A fost odată ce-a fost, că de n'ar fi, nu s'ar povesti, ca un purcău a plesni, că nici eu nu sunt de când povestile, ci de mai încoe, de când se potovea purecele c'o cójă de nucă și mergea la sânta rugă și ducea în cărcă o majă de fer și vre-o nouă de oțel, și sârea pe ghiată fără piculeț de grăp.

A fost odată, dragii mei, un împărat și acela a avut două fete, una mai mare și alta mai mică. Cea mai mare era mai urită, er cea mai mică era așa de frumoasă, încât la sóre te puteai uita, la ea îns nu. Din acésta pricină, toți peștorii, câți veneau la petițe la împăratul, cereau pe fata cea mai mică de nevastă, eră pe cea mai mare nici unul. Veți bine, împăratul, ca tot omul, ar fi măritat pe cea mai mare d'ântău, după cum e datina până astăđi, der la aceea nu se imbia nici un peștor; vedeți d'vóstră, pe semne și pe stăruințele feciorii, ca și astăđi. Vădăd fata cea mai mare, că din

pricina soru-sa nu se pôte mărita, se hotărî se o prăpădescă ore-cum pe sub aseuns, așa ca nimeni se nu-i mai scie de nume și se nu mai auză de ea.

Intr'o di, când s'a dus împăratul de-acasă, fata cea mai mare a dis cãtră soru-sa, se se gate și se mērgă împreună la preumblare, ca se mai vedă câte ceva și afară din oraș. La asta s'a învoit bucuros sora cea mai mică, fiind-că ea nu scie ce gânduri rele are soru-sa asupra ei.

După ce au fost caii prinși la hinteu, tocmai când se se sue, fata cea mai mare se face bolnavă și dice, că ea nu pôte merge nici de cum pentru-că au cuprins-o nisce dureri mari, der pentru aceea soru-sa se mērgă și numai singură.

Înainte de a porni la drum, fata cea mai mare a poruncit cocișului, ca se scótă pe soru-sa din cetate într'o pădure și acolo se-i scótă ochii, se-i taie mâinile, apoi se o omóre, căci de va face acésta, mare cinste va lua dela împăratul, pentru-că și acesta o tare necăjit pe ea, deorece din pricina ei, ea nu se mai pôte mărita; deră de nu va face așa, precum e voia ei, atunci nu i va mai sta capul undă stă.

Auđind de acésta, cocișul a dus pe fata cea mai mică cu hinteul până într'o pădure departe. Acolo deodată a sărit jos din trăsura, a poruncit și fetei se se cobore și apoi i-a spus, că ea e ursită se mōra de mâinile lui.

Fata cea mai mică numai acum a prins de veste, în ce primejdiă mare se află. A început a plânge, a se văeta și a se ruga de cociș, se aibă inimă de creștin și se n'o omóre, ci se-i taie numai o mână, decă tocmai așa este porunca, și apoi se scótă ochii cãnelui, ce se luase după hinteul lor, și se le ducă la soru-sa și se-i spună, că el i a implinit porunca.

Cocișului i-s'a făcut milă de biata fată și nu a omorit-o, ci i-a tăiat numai o mână, apoi a scos ochii cãnelui și cu acestea s'a întors acasă și mare cinste a primit dela fata cea mai mare, care acum credea, că soru-sa de bună sēmă va trebui se mōră, eră ea se va pute mărita după dragă voia ei.

A trecut o di, au trecut două și nouă și s'a întors și împăratul din călătoria sa, der fata cea mai mică tot nu s'a întorsă. Decă a trimis împăratul cărți în toate părți și răvașe în toate

orașe, că cine o va afla, mare cinste va căpeta. Der nimeni nu i-a putut da de urmă.

Vedend împăratul, că fata cea mai mică nu se mai întorce, a început a bănu pe fata cea mai mare, că ea i-ar fi pus capul; dec i-a dis împăratul, că se se ducă dela curtea lui unde ochii o vor duce, că de nu, el tot o va omori, pentru-că ea trebuie se scie de soru-sa.

Și s'a luat fata cea mai mare, dragii mei, și s'a dus multă lume împărației, ca Dumneđu se Vē ție, — căci cuvântul din poveste tot mai înainte este și tot mai frumos se povestesc, cine va asculta multe va înveta, cine va dormi, nimic nu va auzi, — până a dat de un fãgădu și acolo apoi s'a și băgat slujnică.

Cea mai mică, lăsată singură în pădure și chinată ca vai de ea, și a aflat adăpost într'o pesceră, unde se hrănia cu pome și fragi. Odată însă negăsinđ, prin pădure nimica de mâncat, s'a tot dus până a dat de o viă afară din pădure. Viă aceea a fost a împăratului-roșu și era grijită de 12 păștorii. Aceș-

rici, spune că ei au format un club deosebit. Acest club vrea să procedă mai energic, decât cea-laltă partidă croată și și-a proclamat ca puncte principale ale programului său, următoarele puncte: Unirea Dalmației cu Croația pe baza dreptului public croată; recunoșterea numai a unei națiuni în Dalmația și Croația — cea croată; dreptul limbii croate ca limbă de stat în oficiile publice; joncțiune de cale ferată între Dalmația și Croația și ocrotirea intereselor lor economice neglijate.

In curând se vor face alegerile generale pentru parlamentul din Grecia. Tote partidele se pregătesc pentru izbândă. In săptămâna aceasta s'a făcut o mare manifestațiune fostului ministru-președinte Tricupis. Acesta ținu o vorbire în care, accentuându importanța viitorilor alegeri parlamentare, dișe, că amestecul regală a fost îndreptățit. Regalismul formeză, dișe el, factorul regulator al puterilor publice. Vorbitorul apoi atacă vehement pe fostul ministru-președinte *Delyanis* și pe disolvata cameră, cari au discreditat parlamentarismul și regalitatea. El speră că partida sa va birui la alegeri. Vorbirea lui Tricupis a fost primită cu furtunoșe aplauze.

Sunt doi ani de zile, de când în părțile de dincolo de Dunăre ale Ungariei s'a înființat un „Kulturegylet” pentru maghiarizarea Slovacilor. La 12 Maiu n. c. și-a ținut acest „Kulturegylet” prima sa adunare generală, la care a fost reprezentat prin doi delegați și Kulturegylet-ul ardelenesc din Clușiu. Constatările, ce s'au făcut cu ocaziuni acestei adunări, nu-i mulțumesc pe șovinistii unguri nici de cum. Astfeliu fôia kossuthistă „Egyetértés” se căsece amar în contra societății maghiare, pe care o învinovătește, că a început să-și pirdă rêvna de maghiarizare și că așteptă cu mâinile în sină, ca guvernul să-i bage puiul fript în gură, ér ea să nu facă nimic. Nu-i vorbă, va fi avându dreptate fôia unguressă, căci ce lipsă ar mai și avé societatea maghiară să muncesă și să asude, după ce din sudorea poporilor nemaghiare, guvernul i-le dă tôte de-a gata?! Românul dișe: „nu-i prost cel ce mănâncă șapte pite, ci-i prost cel ce i-le dă.”

O fôia unguressă din Arad spune, că zilele acestea, limba maghiară a pățit o mare rușine la Chichinda-mare. Cetățenii din Chichinda adecă se pregătiră să-i facă o primire festivă deputatului sêrbu Fedor Nicolici și cu astă ocaziune nisce „patrioți” proiectară să i-se țină trei vorbir, anume mai întâi

una maghiară, apoi alta în limba sêrbă și în fine o altă vorbire în limba germană. Unul dintre fruntașii din Chichinda însé declară, că el nu va suferi, ca cea dintâi vorbire să se țină în limba maghiară; un alt fruntaș dișe, că nici vorbă nu pôte fi de aceea, ca vorbirea unguressă să fiă cea dintâi.

La aușul acestora, vorbitorul unguressă începă cu „teremtette,” și declară, că vorbirea unguressă ori va fi la locul întâiu, ori nu va fi de feliu. Așa s'a și întâmplat. Fiind-că majoritatea n'a suferit să se țină prima vorbire în limba maghiară, astfeliu limba maghiară a rămasă cu totul afară și deputatul sêrbu a fost salutat numai în limba sêrbă și germană. Foile unguressă spună, că Ungurii din Chichinda au rămasă tare mâniți, dér nu face nimic, căci pôte li-se vor mai întâmpla lor încă multe asemenea casuri în viitor și atunci apoi, obișnuindu-se cu ele, nu se vor mai mâni de loc.

O sută șeszeci țărani români înaintea judecării.

(Raportul special al „Gaz. Trans.”)

Brașov, 2 (14) Maiu 1892.

Fără temere de-a grăi neadeveră, putem dișe, cu tôte liniștea inimii, că pe teremul administrațiunii unguressă normele conducătoare, de cele mai multe ori, sunt: abuzurile, volnicile și nedreptățile cele mai sfruntate.

Cea mai mare dovadă, că nu susținem un neadeveră este și procesul Arpășenilor. 160 țărani români dela Arpășul de sus (Țera Oltului), de-o săptămână lipsesc dela casele lor, aduși fiind înaintea tribunalului din Brașov pentru pertractarea finală într'un proces scandalos, în care i-au încercat autoritățile administrative.

Era într'adeveră mișcătoră a cetii pe fețele acestor țărani necasurile și suferințele, cu cari au a lupta urmăriți fiind de vitrega sorte. Arpășul de sus este una dintre comunele cele mai lipsite ale vecinului comitat și locuitorii ei au fost greu încercați în anii trecuți prin nenorociri elementare. Numai atâta le-a mai trebuit să mai vină peste capul lor și această pacoste, ca să fiă siliți ași părăsi casa și câmpul, nevestele și copilașii, pentru că așa au voit aceia, cari au făcut din dreptul de alegere al poporului o caricatură, o jucărie în mâinile organelor administrațiunii, o batjocură cum nu s'a mai pomenit de când e Țera Oltului.

Dér se însemnă pe scurt obiectul procesului. În Februarie 1887 s'au făcut nouă alegeri comunale în comuna Arpășul de sus (comitatul Făgărașului). Pe primarul de până atunci, Vasile Dateșu, nu-l mai voia poporul de

loc, fiindcă nu mai avea în el nici o încredere. Poporul întreg voia pe Avram Vizante și voința acesta și-a manifestat-o chiar și înainte de alegere cu două săptămâni, când reprezentanța comunală i-a spus fisolgăbirului Aldulea Meșianu, că poporul voiesce pe Vizante. Fisolgăbirul însé n'a ținut sémă de voința poporului, ci, cu tôte că știa, că Dateșu e urgisit și réu vedit în întregă comuna, totuși l'a pus în candidație numai pe acesta. Publicându fisolgăbirul poporului candidarea, acesta a protestat și l'a rugat pe fisolgăbiru, să candideze pe omul doririlor lor, pentru care vor și vota cu toții. Fisolgăbirul însé a dișu, că el are putere să alégă pe Dateșu și l'a și „alesu” dér numai el, (fisolgăbirul) apoi l'a jurat și a publicat alegerea poporului. Poporul a protestat din nou, dișendu: „pe Vizante îl vrem d-le; s'ne schimbă pe Dateșu cu Vizante; s' „votisăm”; s' punem degetul!” Veditu fisolgăbirul, că poporul stăruiesce pe lângă devisa lui: „nu ne trebuie Dateșu — vrem pe Vizante” a chiamat pe gendarmi, cari însé observându indispoziția în popor față cu Dateșu, au diș fisolgăbirului, că fără a întrebunța arma nu pot să constringă pe popor a rămâne mulțumit cu alegerea făcută de d-l fisolgăbiru. In cele din urma acesta a candidat și a jurat și pe Vizante, ér poporul mulțumit fiind cu alegerea din urmă, s'a depărtat în tôte liniștea la ale sale.

Arpășenii aveau deci acum doi primari. Autoritatea comitatensă a anulat alegerea a doua sub cuvânt, că ar fi fost făcută prin presiuni și amenințări la adresa fisolgăbirului, care dimpreună cu Dateșu, a acusat pe 160 de Arpășeni pentru delictul de nesupunere față cu autoritatea administrativă.

Astfel s'a născut acest proces monstru, care s'a pertractat în săptămâna acesta în Brașov.

Pertractarea s'a ținut în sala Redutei, odinioară cea mai spațioasă în Brașov, localitățile dela tribunal fiind prea mici pentru a cuprinde o mulțime așa mare de acușati. În ședința primă de Lună s'a constituit tribunalul în modul următor: *Brennerberg*, ca președinte; *Pop și Drexler*, ca juși votați; *Dr. Hegyesy*, ca procuror; *I. Lengeru* adv. ca apărător.

După constituirea tribunalului s'a procedat la ascultarea acușatorilor și fiind-că a fost ascultată și care acușat special, procedura acesta a ținut timp de trei zile. Toți acușatii, amă puté dișe, că fără excepțiune, au mărturisit și declarat, că ei s'au rugat frumos de d-l fisolgăbiru să nu le pună de primar pe Dateșu, căci n-l voiesc, ci

să le pună pe Visante Avramu, pentru care vor vota cu toții, fiind mulțumit cu el. La întrebarea, că diș'au și amenințat'au ei pe fisolgăbirul, că decă nu le va pune de primar pe Vizante, ei nu vor părăsi locul de alegere, nici nu vor lăsa pe d-l fisolgăbiru să se depărteze, toți au răspuns: „nu e adeverat!”

In 12 Maiu n. a. m. s'a început ascultarea martorilor. De față erau toți acușatii, cari purtându pe umăr șricele lor strămoșesci, dedeau un aspect deosebit pertractării. Era și publică ascultător; între alții doi bărbați de frunte ai poporului slovac, cari aușendu de vestea acestui proces, i-a interesat să vedă cu ochii pe bieții noștri țărani trași înaintea judecării pentru pătoșile oătorva organe administrative. Oșpeții slovaci s'au mirat, că și cu Românii din Ardelu se întâmplă, ceea ce se întâmplă cu Slovacii din Ungaria nordică. De, aceiași stăpân avem și unii și alții!

După deschiderea ședinței se ascultă martorul, fisolgăbirul:

Aldulea Meșianu: care făcendu istoricul alegerii dișe între aitele, că înainte de a se întâmplă actul alegerii nu s'a insinuat la oficiul pretorial alt candidat afară de Vasile Dateșu; pe acesta l'a și aflat de vrednic și capabil ași purta oficiul. Când a publicat poporul admiterea candidării lui Dateșu, toți și-au exprimat demonstrativ nemulțumirea. Intra aceea a dișu, că densusul are drept și putere să candideze pe cine voiesc și pe cine află de mai bun; retrăgându-se în cancelaria l'a jurat ca primar și a eșit érași în fața poporului să-i spună, că actul de alegere e deja faptu implinit. Personele din reprezentanța comunală însé au părăsit cancelaria și iudată s'a produs neliniște în popor, care a început să amenințe și se strige, că nu va merge d-l fisolgăbiru de acolo, până nu le va da de primar pe Avram Vizante. Veditu-se în strimțore, a chiamat gendarmieria să facă ordine și să provoe poporul a se depărta. Conducătorul gendarmilor însé i-a raportat, că fără de întrebunțarea armei, nu se pôte face ordine, și că poporul nu va merge de aici, căci stăruiesc pentru alegerea lui Vizante. „Atunci veditu-se strimțorit” a eșit și a întreat pe popor, că pe cine voiesc? — „Pe Avram Vizante!” a strigat poporul. — „Elu să v' fiă!” a diș martorul — „Dér s' l' și jură” a cerut poporul. L'a jurat și pe Vizante, după ceea ce poporul s'a liniștit. Persone, cari au strigat mai întâiu contra lui Dateșu, martorul nu știe să numesă afară de Roman și Ioan Gliga, dér crede, că reprezentanța comunală, după ce a eșit din cancelaria, a împăr-

tia aveau să-și dea sémă de totu strugurului, ce ar fi lipsit din via.

Uitasem să v' spună, dragii mei, că cele două fete au fost ale împăratului-albu.

Destulă că fata cea mai mică, veditu nisce struguri așa mari și frumoși în via aceea, a luat unu și s'a întors cu el în pădure. Când a venit după aceea împăratul la via, a băgat de sémă, că unu strugure nu-i; dér a întreat pe pădători, că cine a intrat în via, de a furat strugurele, dér pădătorii n'au putut să spună nimic.

După aceea la câteva zile a mers fata a doua-ora la via și a mai luat unu strugure. Când a cercetat împăratul a doua-ora via și a vedit, că-i mai lipsesc unu strugure, a poruncit să facă un șanțu afundu împrejurul viei și să-l acopere cu lemne și frunze, ca astfel să pôte fi prinsu hoșul.

Când s'a dus fata a treia-ora să-și mai ia unu strugure, a cădutu în șanțul acoperit, unde au găsit-o apoi pădătorii, cari au și dus-o înaintea împăratului.

Pe timpurile acelea bag-sémă nu erau

impărații așa aspri, căci nu i-au făcutu nimic la fată, ci întrebându-o și aflându, că ea este fată de împărat, apoi aflându ce i-a făcutu soru-sa, veditu-o mai departe câtă e de frumoasă și fiindu elu june, s'a îndrăgostit tare de ea și a luat-o de soț.

După aceea a trecut multă vreme și împăratul-roșu trăia cu nevasta lui ca doi porumbei. Ba că odată cineșie cineșio fi spălatu gura, cine nu,—căci pe semne și pe vremile acelea erau guri rele,—numai ce aude împăratul-albu, că fata lui cea mai mică este la împărat-roșu, din care causă cela i-a trimis sol cestiua, ca să se gate de bătaia, că elu va veni câtă mai curându cu o ôste câtă frunză și ierbă.

Impăratul-roșu și-a adunat și elu ôstea și a eșit la bătaia, dér pe nevestă-sa a încredințat-o fugirii mamei sale. Pe semne și pe vremile acelea erau sórele forte rele, căci împăratăsa trăia forte réu cu ea.

S'a întâmplat, că venindu timpul să nască împăratăsa, a născut doi copii gemeni, cu perul de aur. Despre acesta a trimis unu ostașu, ca să spună

impăratului, care se afla în câmpu la réșboiu. Pe semne, pe vremile acelea nu erau drumuri de feră, telegrafe și telefône, séu cum Han-Tătarul le mai dișe, dragii mei, căci ostașul nostru a plecatu cu stafeta pe jos. Ajungându-lu nôptea pe drum, a intrat într'o crâmă, ca să se hodiească peste nôpțe, apoi dimineța să pôte merge mai departe.

La crâmă aceea, unde a intrat ostașul să poposescă peste nôpțe, era ca slujnică chiar fata cea mai mare a împăratului-albu. Acosta veditu pe ostașul străinu, se pune cu gura pe lângă el și îl descose de tôte; ba acela-i arată și scrisoarea dela mama împăratului.

Fata cea mai mare începă să țese din nou planuri diavolesci în capul ei, în potriva soru-sa. Peste nôpțe, când a adormit ostașul ostenit de drum, se pune și-i ia scrisoarea cea adeverată și-i pune una mincinosă, în care dișe cătră împăratul-roșu, că soția lui a născut doi cățai.

Vé puteți închipui, dragii mei, suferarea și necazul împăratului, când a cetit scrisoarea. Pe lângă tôte suferarea lui, aducându-și aminte, că pôte să fiă

vre-o mișelă, a scris înderétu ca să nu i se întâmplă nimic împăratăsei până ce nu se va întore și elu dela réșboiu.

Când s'a întorsu ostașul, fără să știe ceva, s'a băgat éra pe la cea crâmă unde a fost din nou ospetat, dér peste nôpțe când a dormit, i-s'a luat scrisoarea împăratului și în locul ei slujnica i-a pus alta, în care sub numele împăratului a scris: că pe copiii născuți numai decătu să-i omore, éra pe mama lor s'o spândure.

Scrisoarea asta avea s'o dea ostașul la mama împăratului, care nu se putea mira destul de cea poruncă tirană. Creșendu și ea, că pôte să fiă vre'o mișelă la mijlocu, a arătat scrisoarea împăratăsei. Acesta la începutu nu știa ce să facă. Mai pe urmă se socoti, că ar fi mai bine să părăsescă casa împăratăsei și să mergă cu copiii unde ochi o vor duce.

Și-a luat împăratăsa copiii în brațe și s'a dus multă lume împărații, până a ajunsu într'o pădure mare, unde nu era sufletu de om; acolo trăia mama pădurii. Ajungându la mama pădurii, împăratăsa s'a rugat să o primesă în casă

tășitū poporului ideia alegerii lui Vizante.

La confruntarea martorilor cu acușaii, aceștia au negat amenințările la adresa lui.

Martorul Poparadu *Damaschinū* (notar): cere să i se cetască protocolul de investigație, der la provocarea președintelui face istoricul alegerii. Intre altele martorul susține, că fisolgăbirul a dîșu, că până acuma a alesu poporul, de astădată însă are elu drept de-a numi primarū. Poporul nu era mulțumit cu Dateșu și a rugatū pe dlū fisolgăbiru să-lū candiseze pe Vizante. Martorul susține, că poporul n'a lărmitū cu intențiunī rele, ci s'a rugatū de d-lū fisolgăbiru să-i implinēscă dorința lui fierbinte de-a alege pe Vizante. Constată apoi, că celū din urmă sciea serie și atunci, și că n'a esperiatū, ca d-lū fisolgăbiru să fi fostū intricatū prin strigătele poporului.

Martorul *Ioanū Popa* (parochū in Arpașu): după ce istorisește actulū alegerii dice între altele, că mai totū poporul a fostū pentru Vizante; nu scie, ca fisolgăbirul să fi avutū frică; nu scie, decă după proclamarea lui Dateșu de primarū a voitū sēu nu fisolgăbirul să iasă afară; n'a esperiatū forța din partea poporului față cu fisolgăbirul; pe Dateșu nu l'a alesū nici reprezentanța comunală, nici poporul, ci fisolgăbirul.

Până aici bine s'a purtatū părintele Popa. Nu însă și după aceea. Der se pōte că Cuvioșia sa și-a uitatū dîș scripturii, că „Păstorulū bunū sufletulū și-lū pune pentru turma sa“. D-sa însă nu numai că nu și a pusū sufletulū pentru a sa turmă, der nici sufletū n'a avutū pentru nedreptățitulū sēu poporū atunci, când a mărturisitū, că poporul ar fi strigatū: „Nu mergemū de aici până nu ne pune d-lū fisolgăbiru pe Vizante, ca primarū.“ Nu l'a mustratū sufletulū pe părintele Popa, când întorsū spre fața poporului acusatū, acesta i-a dîșu: „nu-i adeveratū părinte? Părintele Popa a mai mărturisitū, că poporul ar fi cerutū in gura mare dela fisolgăbiru, să-lū jure pe Vizante, ca primarū. Bre, sfinția ta! multū și-a întunecatū... sufletulū, când prin declarațiile acestea te-ai lăpădatū de turma-ți credincioșă, ca Juda de Christosū!

Ședința a VI s'a deschisū la 3 ore d. a. in aceeași zi. Mai întēiu s'a ascultatū faimosulū

Martorū *Vasile Dateșu*: care făcū istoriculū alegerii așa după cum îi veni lui la socotēlă. Spuse între altele, că după ce poporul a protestatū contra alegerii lui și după ce Ioanū Gliga, Ioanū Marinū, Dorofteu Romanū au eșitū afară din cancelariă, pe Avramū Vizante l'au luatū câțiva dintre poporū pe susū și

peste capetele mulțimei l'au svêrlitū inaintea cancelariei strigandū, să-lū alēgă și jure pe elū fisolgăbirulū. Martorul susține, că Ioanū Bucurenciu să fi dîșu: „țineți-vē pe la ferestri cu toții, că nu mergemū de-aici până nu ne l'pune altū primarū!“ In urma vorbelorū acestora omēii se îndesau totū mai multū cătră ușa cancelariei, ba in urma agitării lui I. Marinū, Iōnū Gliga, G. Nanu, Avram Vizante, Dorofteiu Romanū, poporul ar fi strigatū fisolgăbirulū, ca să alēgă pe Vizante, decă voiesce să iēsă din casă viu. Mai târziu martorul se indoiesce in siguritatea persōnelorū, der in sfêrșitū declară, că susține cele ce se cuprindū in protocolulū de investigație luatū la Făgărașū. La confruntarea martorului cu acușaii aceștia declară de neadeverate cele ce le-a fasonatū martorulū Dateșu, dușmanulū lorū.

Martorulū *Hadnagy Vilmos*: spune, că a sositū in comună când fisolgăbirulū jura pe Dateșu; poporulū jera nemulțumitū și iritatū, der n'a folositū arma, fiindcă i-a dîșu pretorulū să nu se verse sânge. De altfelū, când fisolgăbirulū a juratū pe Vizante, ca primarū, poporulū era liniștitū. Altceva nu scie.

Martorulū *George Morariu*: puținū importantū; asemenea Ioanū *Smedu*, *Esechilū Tutorū* (ședința VII din 16 Maiu a. m.) *Mihaiu Nanu* (care a dîșu, că cu ocașia luării protocolului de investigație n'a spusū, că poporulū ar fi declaratū, că nu merge de acolo până nu alege pe Vizante). Mai importantă e fasonarea

Martorulū *George Bucurenciu* (din Streja Cârțișora), care a declaratū inaintea tribunalului, că Vasile Dateșu l'a invētatū și forțatū să „pună la protocolū“ pe omēii, cari îi va spune elū (Dateșu), pentru că „sē nu băgămū pe d-lū fisolgăbiru in vină“. Martorulū cu totă presiunea procurorului susține, că nu recunosce fasiunea sa dela Făgărașu, unde nici nu i s'a cetitū, nici nu i s'a eșplicatū protocolulū de investigație scrisū ungeresce.

In ședința a VII-a din 13 Maiu a. m. s'au mai ascultatū:

Martorulū *George Dobrilū* (cantorū): care între altele a făcutū surprindtōrea declarațiā, că inaintea de alege cu două săptămāni s'a prezentatū fisolgăbirulū in comună, cu care ocașia reprezentanța comunală l'a avisatū pe d-lū fisolgăbiru, că poporulū vrē pe Vizante de jude, der i s'a rēspunsū, că pe Vizante nu-lū va pune, ci pe Dateșu il ve alege „de puterea lui“. Martorulū dice, că intregulū poporū a fostū pentru Vizante; că poporulū n'a amenințatū, ci s'a rugatū de fisolgăbiru „sē facă schimbare“ și la sfîrșitulū fasiunei declară, că n'a înțelesū protocolulū de investigație, fiindū scrisū ungeresce.

După ce se mai ascultă martorulū *Mateiu Căpătină*, ale cărui depunerī nu

privescū directū actulū alegerii, procurorulū propune să se dea jurāmētulū lui Vasile Dateșu și lui Mateiu Căpătină. Avocatulū apērătorū face o contra propunere, ēr tribunalulū decide jurarea celorlōr doi martorī.

Cu acestea s'a sfêrșitū ascultarea meritoriā a martorilorū.

In ședința VIII. d. a. se cetescū protocolēle de investigație, apoi acei acușaii, cari au mai fostū pedepsiți, precum și atestatele de moralitate ale acușaiilorū. E de observatū, că preținșii dușmanī ai lui Dateșu suntū nefavorabilū calificatī moralmente, și e lucru firescū, pentru-că elū li-a estradatū atestatele dimpreună cu finulū sēu, preotulū Ioanū Popa.

După ce avocatulū apērătorū rōgă tribunalulū să se mai asculte altī 16 martorī, cari au dovedī lāmuritōre cu privire la procesū și după-ce tribunalulū hotāresce, că asupra cererei apērătorului se va pronunța in ședința viitoare, incepe sē-și susțină acușā:

Procurorulū: care și-a introdusū acușā prin a desvolta teorii asupra „voinșii statului“ (állami akarat) și asupra „scopului statului“ (állami czél); face apoi istoriculū alegerii din Februarie 1887; acușā comuna intrēgā, der mai alesū pe cei 160 acușaii, că s'ar fi impotrivitū autorității administrative, că au lāmuitū și au amenințatū pe fisolgăbiru, forțandulū astfel să alēgă și jure și pe Vizante; constatā, că fisolgăbirulū s'a purtatū umanū, incungiurandū vērșarea de sânge. Dintre ceilalți acușaii absolvā pe 23, ēr față cu ceilalți cere pedēpsa prevēdută in §§ ii 163 și 92 ai codicelui penalū. E de observat că in susținerea acușei, procurorulū s'a provocatū mereu la fasiunea parochului Ionū Popa.

In ședința XIX din 14 Maiu, și-a ținutū pleoarulū.

Apērătorulū: Vorbirea de apērare a d-lui I. *Jengeru* a fostū ținutā cu multā vervă; d-sa a desvoltatū forțe frumosū, ce va se dice dreptulū unui cetățenū și ce datorii au organele statului față cu cetățenii, cari pentru sarcinile și datoriile, ce implinescū ei, față de statū, acesta le asigurā drepturi, pe cari nu i permisū să li-le usurpeze funcționarii susținutī de cetățenī. Apērătorulū a documentatū, că fisolgăbirulū a pusū pedēpsa acușaiilorū in esercitarea unui dreptū nedisputabilū alū lorū, apoi cu argumentari și cu multā logica a doveditū ilegalā și volnica procedere a fisolgăbirului. — Forțe bine a caracterizatū d-lū apērătorū rolulū tristū și de cāpetenie alū potcașului Dateșu, prezentandulū ca pe urzitorulū procesului din vorbă. Față cu susținerea procurorului, că reprezentanța comunală, prin faptulū, că a eșitū din cancelariā atunci când fisolgăbirulū a publicatū candidarea lui Dateșu, a demonștratū și pe față s'a opusū organelorū

administrative, apērătorulū dice, că prin acēșta reprezentanța n'a comisū de locū crimā, deōrece nime nu este obligatū a se supune orbesce păreri unū omū, căci decā așa ar fi, atunci statulū n'ar mai cresce cetățenī liberi, ci sclavi. Cere absolvarea de sub pedēpsā a tuturorū acușaiilorū și in deosebi a lui Romanū, Avramū Vizante și Gliga. Dreptū motive ușurātōre aduce imprejurarea, că pentru bieșii acușaii ar fi o destulā pedēpsā chiar și numai drumurile ce le-au făcutū in cei 5 anī, cātū a duratū procesulū, pe la Făgărașū și Brașovū; apoi timpulū de-o săptămānā aprōpe de când petrecū in Brașovū, prin ceea ce suferū pagube nespūsū de marī.

La inchiđerea ședinței apērătorulū cere ascultarea celorlō 16 martorī avisatī in ședința trecutā. Tribunalulū declarā că va decide după amēđi la 3 ore, când se va deschide ședința a X-a.

Ađi Sāmbātā d. m. la 3½ ore, tribunalulū respingēndū propunerea apērătorului, a procedatū la publicarea sentinței. Acușaii au fostū împărțitī in 4 clase. In clasa I pusū fiindū Avram *Vizante*, este condamnatū la 7 lunī inchiđōre și la pierdere a oficiului pe 3 anī; in clasa a doua fiindū puși: I. Marinū, I. Gliga, G. Nanu, I. Bucurenciu și Nic. N. Loginū Tutorū, suntū condamnatī la cātē 3 lunī inchiđōre și pierdere a oficiului pe 2 anī; in clasa III suntū toți ceilalți acușaii, pedepsiți cu cātē 1 lunā inchiđōre, afarā de 34, (din clasa IV-a) cari din cauza lipsei de dovedī indestulitōre, sunt achitați.

Procurorulū și avocatulū apērătorū insinuarā recursū.

Bieșii condamnatī s'au depărțatū mahnitī și atinșī greu in sufletulū și in conșciința lorū de dreptū, față cu care d-lū procurorū a pusū „voința“ și „scopulū“ statului.

Raportorū.

SCRIRI TELEGRAFICE.

Budapesta, 14 Maiu. In ședința de ađi a camerei deputațilorū ministrulū președinte va face propunerī, in ce modū sē ia parte camera la jubileulū încoronării. Ministrulū de finanțe *Wekerle* a luatū conducerea ministeriului de comerț. In ședința de ađi a ambelorū parlamente ale monarhiei s'a adusū proiectulū pentru regularea valutei.

Parlū, 14 Mai. Inmormēntarea birtașului *Very* s'a făcutū fiindū de față o mare mulțime de omēni. Ministrulū președinte *Loubet* îi ținū o cuvēntare funebrā și dice, cū guvernulū va ingriji de soția și de fiica acestuia.

și să-i dea ceva mănecare, că e ostenitā de drumū și nu mai pōte de fōme.

Mama pădurii a primit'ō in casă, i-a datū de mănecare, apoi a întreat'ō de una altā. Impērătēsa i-a spusū tōte din firū in pēru cātē a pățitū.

Intr'ō diminēță mama pădurii i-a arātātū unū isvorū, din care spālāndu-se, i-a crescutū ērā mână la locū, acum era ērā ca și mai inainte.

Intr'aceea a isprăvitū și Impēratulū-roșu cu rēșboiulū, căci pe vremile acelea țineau cu anii rēșboele, dragii mei, deōre-ce se bāteau ostașii cu bātele și nu ca astāđi cu puscile, și venindū acasā i-a arātātū mama lui scrisōrea, apoi i-a spusū, că impērătēsa a nāscutū doi copii cu pērulū de aurū, pe carī, decā a primitū scrisōrea, i-a luatū și a fugitū cu ei.

Auđindū de acestea, impēratulū mai că nebunū de mână; mai apoi venindū-și in fire și-a luatū merinde și a plecatū la drumū sē-și caute nevasta și copii.

Și s'a luatū impēratulū și s'a dusū multā lume impērătēsiā, până a ajunsū intr'ō pădure. Acolo i-a eșitū unū iepure in cale, care fiindū nesdrāvēntū, i-a spusū impēratului, că impērătēsa se aflā la mama

pădurii, care locuesce in fundulū acelei pădurī. I'spuse iepurele mai departe, că cum sē intre acolo și cum sē-și scōtā muerea și copii dela mama pădurii.

Impēratulū se duse până la casa unde locuia mama pădurii. Aci se făcū unū bietū cālătorū, care a perdutū drumulū și voiesce să hodinēscā peste nōpte. Mama pădurii ilū primī cu o singurā tocmelā, că nu va avē sē vorbēscā nimioū, cātū va sta in casā.

Impēratulū primī acea tocmelā, intrā in casā și se puse pe o laviță să se hodinēscā. Când a intratū in casā, impērătēsa indatā l'a recunoscutū, der nici ea nu dīse nimicū.

Pe la međulū nopții s'a luatū mama pădurii, dragii mei, și s'a dusū sē mai vađā d'ale cāștigului, sciți D-vōstrē, cum facū duhurile cele rele. Atunci s'a pututū înțelege mai bine și impēratulū cu impērătēsa.

In diminēța urmātōre impēratulū mulțāmindū pentru sālășu, se întōrse cătră casā. Ajunsū aci, și-a strīesū ōște cātā frunđā și ērbā și a plecatū spre fundulū pădurii, până la casa unde locuia mama pădurii. Acēșta auđindū larmā și mulțime

mare de omēni p'afarā, a datū sē fugā, der unū ostașū a lovit'ō c'ō bātā in capū și a muritū. D'atunci e vorba, că a peritū mama pădurii.

Impēratulū a intratū in casā cu mai multī generali, a aflatū pe impērătēsa, care tocmai scāldea copii; ea era sāvētōșā și avea amēndouē mânăle. Ei au luat'ō de aci, au pus'ō pe o cārūtā de aurū și s'au întorsū cu toții voioși acasā.

Tocmai când au ajunsū acasā, unū altū ostașū li-a adusū vestea, că crāșmarulū, pe unde a intratū ostașulū cu stafeta, a aflatū la servitōre nisce scrisorī impērătēse, pe carī le-a datū Impēratului-albū. Acesta a cunoscutū, că fata lui cea mai mare a schimbatū scrisorile. De aceea a poruncitū s'ō aducā la elū. Și după-ce au adus'ō, au poruncitū s'ō lege cu mânăle și picioarele de cōdele la patru armāsari și pe aceștia sē-i lase sē se ducā cu ea unde orū vrē ei.

Așa s'a prăpăditū fata cea mai mare a Impēratului-albū, ērā acesta auđindū, că Impēratulū-roșu, cu care a fostū pusū pace, și-a aflatū impērătēsa, care era fata lui, a mersū la elū cu multī generali sē se ospāteze laolaltā.

Uitasem să vē spunū, dragii mei, că și Impēratulū-roșu a pedepsitū cu mōrte pe ostașulū, care n'a grijitū bine scrisorile impērătēse.

Când a ajunsū socrulū Impēratului-roșu la elū și și-a vēdūtū fata și copii, cei cu pērulū de aurū, nu se mai putea sātura de dragoste și voiā bunā.

Impēratulū-roșu a poruncitū sē taiā in cinstea socru-sēu mai multe sute de boi și sē aducā mai multe sute de buți de vinū. Vreamū sē mē imbuzescū și eu acolo la masā, der am vēdūtū, că nu e de mine, deōre-ce ōșpeții aceia și-au luatū fiā-care pe cātē unū tăierū boulū friptū dinainte și și-au pusū butea lāngā ei; eu m'am gānditū, că de voiū face ca ei, imī plesnesce șerpariulū.

Și așa i-am lāsātū acolo ospētāndu-se, și de n'orū fi muritū, și astāđi mai trāiescū. ēr eu mē sulī pe o șea și v'ō spusei așē.

I. G.

SCIRILE ȚILEI.

- 2 (14) Maiu

3 (15) Maiu. Pentru serbarea memorabilei zile de 3 (15) Maiu s'au făcut mari pregătiri în diferite orașe ale României, precum Brăila, Râmnicul-Vâlcea etc. De-asemena în Anvers (Belgia) și Parisu tinerimea noastră va serba această zi cu multă însuflețire. Eță ce ni-se scrie din Anvers în privința acêsta: „Secțiunea din Anvers a Ligei a hotărît în unanimitate în ședința ei din 25 Aprilie, ca șe serbeze printr'o ședință festivă împreună cu banchetă aniversarea zilei de 3 (15) Maiu și a delegat pe președintele ei d-lu George Moroianu, ca să mērgă la Parisu și să salute în numele ei Liga de acolo, care va serba cu mare solemnitate acêstă sfântă zi. Secțiunea Anvers prin acêstă actă a dată o probă de sentimentele de stimă, ce nutrește față cu Secția Parisu, care a lucrat cu atăta zel pentru cauza românismului. Mai mult, ea voește să arate prin acêsta tuturor celor ce vrău să o înțelgă, că o solidaritate perfectă și o unire desevirșită „în ougete și în simțiri“ se impune tuturor acelora, cari s'au angajat în lupta mare pentru sfintele drepturi și libertăți ale Românilor din monarhia habsburgică.

-x-

Alegere de notar. In 30 Aprilie n. c. s'a făcută alegerea de notar pentru cercul Armenilor, de care se țină comunele Armeni, Alamor, Lomășu și Mândra din comitatul Sibiului. La acêstă alegere, după cum ni-se scrie, alegătorii români din tôte patru comune s'au purtat foarte bravu. Deși alegerea se puse pe o zi de totu nepotivitate pentru economii noștri, căci tocmai atunci era tērgu de vite la Sibiu, Români însă nu întârziară a se infățisa la locul de alegere în număr impunător. Din norocire, concurenți maghiari erau numai doi și astfel fisolgăbirul neavându de unde pune în candidația trei Maghiari, a fost silit să pună și unu Român, anume pe d-lu *Marcu Lazaru*, care a și fost unanimu proclamat din partea Românilor, ér candidații maghiari au rămas pe jos, căci voturi românești n'au putut căpăta. Români ni-se spune, că sunt foarte veseli și mulțumiți, că în cele din urmă au putut isbuti să aibă unu notar român, căci de streini s'au săturat. Numai de de ce an' încôce au avut doi notari streini, cari după ce au comis câte și mai câte fărădelegi, ambii au fost suspendați, lăsându în urma lor mulțime de incurcături. Dór va da Dumnezeu să fiă în viitoru mai bine.

-x-

Grindină mare. Din Bihor se scrie,

că în ziua de 10 Maiu s'a ivit în părțile acelea o furtună împreună cu grindină, care a cădută neîntrerupt timp de 36 minute. Tempestatea a fost urmată de o ruptură de nori, care a spălat sēmănturile, a ruptu podurile și a nimicit totalu cucuruzele și cartofii. Pomii sunt de-asemena totalu nimiciți. Intre comunele băntuite de acêstă tempestea ne mai pomenită se află Dumbrăvița-montană, Său-miclăușul, Șoimul (Solyom) și alte comune din părțile Beiușului.

-x-

Academia română posedă astăzi o avere, care aduce un venit anual de 142,346 lei 15 bani. In acêstă sumă nu e cuprinsă și donațiunea de două milioane lei a fericitului Adamacki.

-x-

Siguranța publică între Săcui. Imbui-bați de nesfârșitele protecții, favoruri și ocrotiri ale guvernului unguresc, Săcuii au ajuns să nu-și mai încapă în piele. După cum ni-se scrie, ei au încôput să devină din zi în zi mai periculoși pentru siguranța publică a Românilor, ce locuesc printre ei, de ôre-ce ura lor de rassă în contra Românilor a ajuns așa departe, încât aceștia nu arare-ori își vedă amenințată chiar și viața, ca și cum s'ar afla în timpul unei revoluțiuni continue. Astfel ni se scrie, că la 26 Aprilie v., locuitorul Vasile I. Radu, unul din cei mai onești locuitori din Sitabuzăului, mergendu pentru unele afaceri în comuna Zagon, s'era pela 10 ôre a fost atacat de 4 Săcui, cari îl bătură în modul cel mai barbar, suindu-se pe el și sdrobindu-i capul, peptul și totu trupul. După câteva minute, nenorocitul Român muri. Uoigășii sunt prinși și dați pe mâna justiției. Totu în primăvara acêsta s'a întâmplat, că doi învățatori de-ai noștri, împreună cu preotul român din Intorsura Buzăului, în călătoria lor spre S. St. Georgiu au fost atacați de nisee Săcui, cari răsturnară în șanțu trăsura Românilor sfărmandu-o bucăți, ba săriră cu furcile asupra lor, injurându-i și amenințându-i cu cuvintele „meghalsz oláh“ etc. Noroc, că Români erau înarmați cu revolveru, pe care Săcuii vedându-l, o luară la sântoșă; Români scăpară cu viața. Și acești atentatori sunt prinși și dați judecării, dér se vede tréba, că de judecata ungurescă nu multă i dore capul pe Săcui, deôre-ce sciu ei bine, că și cei ce fac judecata sunt sânge din sângele lor.

-x-

Congresul Orientaliștilor. La 11 Septemvre a. c. se va întruni la Lisabona alu 9-lea congres al Orientaliștilor. Congresul din anul trecut s'a

ținut la Londra și a fost reprezentat și România.

-x-

P. S. S. Episcopul Ghenadie alu Argeșului va pune, după cum spun foile de dincolo, în curându sub tipar unu volum asupra vieții Sf-lui Ioan Chriostomul (Gura de aur.) Lucrarea Inaltului Prelat umple un gol însemnat printre scrierile noastre bisericesti.

-x-

Intemplantă minunată. Din Rășnov ni-se scrie, că în zilele trecute s'a rătaoită o căprioară prin sat. Ômenii alergară după ea să o prindă. Dér sprintena căprioară fugea tare. Unu bătrănu însă, ca de 70 ani, țină palaria înaintea căprioarei, pe când acêsta fugea. Ce se vede! Căprioară intră cu capul în palaria, ér bătrănul o luă în brațe și o prinse. Căprioară se svêcoli și cădă apoi la pământ cu bătrănul cu totu. Sosindu ômenii, desfăcură căprioară din brațele bătrănului, care căpăta în față câteva sgărieturi dela cornele căprioarei.

-x-

Soldați maltratați. Cetim în „Magyar Hirlap“ următoarele: In Tata-Tovaroșu căpitanul de honveđi Szabo de te unu honvedu 20 de palme, pe locul de exercițiu. A doua zi soldatul și trase un glonț în peptu. Nenorocitul se află acum în spitalu.

-x-

Ajutore pentru elevii de meserii. Comitatu Asociațiunei meseriașilor români din Brașov publică concursu pentru trei ajutore mesite pentru elevii de meserii. Cei ce doresc a dobândi aceste ajutore au aș înainta cererile la preșidiul susu dișei Asociațiunii cel mult până la 1 Iunie v. c., alăturându la cerere atestat de botéz, atestat de paupertate și contractul cu măestru.

-x-

Versat. Din Mediașu i se scrie diarului „Sieb. D. Tagblt“ că acolo grăseza printre copii epidemia de versat.

-x-

Musica militară, va cânta mâne dela 11 $\frac{1}{2}$ până la 12 $\frac{1}{2}$ pe promenada de jos. Programa este următoarea: 1. Millöker „Hochlands Klänge“ marșu din opereta Sonntagskind 2. Suppé, ouvertură la „Dichter und Bauer“. 3. Strobl „Variationen pentru două trâmbețe. 4. Völkl „Liebesgrusse“ polca franc. 5. Verdi: „Poutpuriu“ din Othello. 6. Sommer „Marșul reg. 82“. — Musica militară va cânta în fiă-care Duminecă dela 11 $\frac{1}{2}$ — 12 $\frac{1}{2}$ și în fiă-care Marți dela 5—6 ôre s'era pe promenadă.

-x-

Musica crășenescă, va cânta pe promenada de josu Lunu în 4 (16) Maiu la

5 $\frac{1}{2}$ ôre s'era. Programa: „Radetzky — Monument“ marșu de I. N. Kral. 2. Fest-ouverture de Suppé. 3. Sonntagskind valsu de Millöker 4. „Rösslein im Wald“ cântec de I. Fischer. „Sonntagskind“ Quadrille de Millöker. 6. „Ballet musik“ din opera „Austin“ de Marschner. 7. „Fedra“, marșu de I. Fiala.

NECROLOGU. Timoteu Circa, comerciant în D. St. Martinu, după scurte suferințe a răposat la 11 Maiu n. c. în anul alu 35-lea alu vieții și alu 7-lea alu fericitei sale căsătorii. La deplănge nemângăiata-i soție Silvia Circa n. Popă; Al. Circa, parochu în Deașu, cu soția sa Samfira ca părinti; Ioan subje r.; Alesandru parochu, Maria și Elena, ca frați și surori, precum și alte numărôse rudeni. — Fiă-i țerena ușoră!

Puterea armată a Austriei.

Sub titlul „Puterea armată și politica alianței întreite“, gazeta din München, „Allgemeine Zeitung“ scrie unu articol care cuprinde câteva vederi de totu interesante asupra situațiunei generale.

Liniaștea aparentă în politica internațională, se dișe în acêst articol, se folosese de o parte a presei, pentru discuțiunea asupra situațiunei militare a alianței întreite și în specialu asupra puterei armate a aliașilor Germaniei.

Gazeteloru rusești le place să afirme, că cei din Viena au rugat pe împăratul Wilhelm, să nu asiste în anul acêsta la manevrele austriace, deôre aceste visite repetate regulat în totu anul, aru avé aerul unei inspecțiuni asupra forțelor militare ale Austriei.

Dér chiar și gazete germane, ca „Kreuzzeitung“ și „Westdeutsche Allg. Ztg.“ vin în ajutorul insinuașionilor rusești, ocupându-se de puterea armată a Austriei, spunendu, că cadrele infanteriei austriace aru fi prea restrinse, că armamentul austro ungaru, n'ar fi la înălțimea ultimeloru invenții și esprimându-și părerea de rău că nici o îmbunătățire nu se prevede nici pentru 1893.

Astfelu de manifestații ale diareloru germane facu o rea impresiă în Austro-Ungaria. Se scie în Viena, cari sunt neajunsurile de îndreptat în armata comună, după cum dovedese cererile ce se facu în fiă-care anu delegașionilor; și chiar acum aflăm, că nisee nouă dorințe ale ministerului de rășboiu din Viena au întâmpinat o hotărîtă împotrivire la ministrii de finanțe ai ambeloru jumătăți ale imperiului.

In adevêr, ar trebui să se recunoscă, că e o pretențiune cam greu de implinit, de a cere dela unu stat, care e tocmai în ajun de a încôce o acțiune

Gruia lui Novac.

Audită dela Nicolae Gabor, soldat în reg. II de inf. născut din Jibert lângă Cohalm.

Se vorovia*) Gruia'n somn, Totu ai cum, cum fi de om, Și totu pe la mieđu de nôpte, Când dormu ômenii pe mórte. Nimenea nu-lu audia Fără dragă maică-sa, Și cu gura-lu întreba:

— „D'ale lele Gruia maichii, „Ce te vorovesi în somn „Totu ai pe la mieđu de nôpte, „Când dormu ômenii pe mórte?“

Gruia diu graiu grăia:

— „D'ale lele maica mea, „D'ac'ai stată „De-ai întrebată „Cu dreptu spuneți-oiu: „Mare carte mi-a sosită, „Ca din hat din Țeligrad, „Ca cu Hilipă să mă bată.“

— „D'ale le Gruia maichii, „Nu te duce Gruia maichii, „Că Hilipă e om de sfat, „Și mi-i tare de 'nvățat

„Tiomru-i*) te a strimtora „La robghia te-o băga.“ Soră-sa diu grai grăia:

— „Lasă maică, Gruia 'n pace, „Să se ducă măniosu „Dór s'o'ntorce veselosu.“ Maică-sa când audia, Mai tare se mânia, Palma ghici**) că și-o făcea, Și peste gură-o tăia, Sângele mi-o năpădia, Și pe gură și pe nasu Și pe față de obrazu; Tot ai sânge incheșat Cu masele-amestecat. Gruia când elu vedea, Mai tare se mânia, Și la grajdă, că se ducea, Bunu murgu afară scotea, Infrénat și inșelat, Cum e bunu de 'ncălecat. Murgu-i negru de drumuri Gruia-i negru de gânduri. Pân la pôrtă se ducea, Taică-s'o din graiu grăia:

— „D'ale lele Gruia taichii,

*) încet.

**) ghici=biciu.

„Până trăscoi pe pământu, „Să nu mai tragă la beția, „Că beția trage somn, „Lesne-o pune capu de om.“ Elu din gură-așa dișea:

— „D'ale lele taică-lu meu, „Cine mie, mi-o da pace, „Nimêrui nimicu n'oiu face; „Da d'o vrea și Dumneșu, „Să mă bată cu ei în parte, „Să riță domni din cetate. „Copile din turnurele, „Neveste dela zăbrele.“

Picioru'n scară punea La Țeligradă că-mi pornea; Nici cu gându nu gândia, La Țeligradă ajungea Oblu cruce la amêđi, Când isă Turcu la regazu, Și 'ntr'o crășmă se băga Intr'o crășmulță mică, Cu ferestrelle de sticlă; După mēșă se punea, După mēșă-noornurată Galbină, era de pētră, Și din gură-așa dișea:

— „D'ale lele crășmăriță „Dă-mi tu vinu de nouă ai „De care beau pui de crai.“

Dómne, ea când audia, Dómne, bine că-i părea, Trei buți pe mēșă-i punea Și'n trei zile și'n trei nopți Totu le-a beut și le-a storsu, Și le-a pusă cu fundu'n sus, Și le-au mai dată câte-unu pumn; Cercurile că-mi plesniau, Dogile se risipeau, Totu cu brașul le ducea Și grămadă le punea, Și beția că-lu afla, De mēșă se răđima Și elu, Dómne, se culca, Și Turcu că mi-lu afla, Totu pe delături imi sta Și la elu nu se băga. Da unu Turcu micuță, benguță*) Elu din gură-așa dișea:

„Turciloru vitejiloru, „Sunteți Turcu, ori sunteți porcu „Ce mai stați de vă uități „Și pe Gruia nu lu legați? „C'o storuță de mătase „Impletită 'n cinc și 'n șese, „Numai ca mâna de grôșă „Să se rađime la ôse.“

*) ciudat, rău, alu dracului.

*) vorbia, povestia.

economică și financiară de cea mai mare importanță, să se ocupe de reforme militare, care ar face aproape imposibilă regularea valută, doritei de generații întregi.

Armata austro-ungară, mulțămă în griji necurmăte a împăratului François Iosif și a arhiducelui Albrecht, a luat în cei din urmă douăzeci de ani ună avânt, pe care și cel mai dificil om de arme din Germania, n'ar pute să-l tăgăduiească. Cu această avântă se mai împărechiază și un sentiment de încredere în sine pe care ori ce observator atent trebuie să-l recunoască, și care s'a arătat și acum de curând cu ocazia serbării în amintirea lui Radetzki, o serbare, care afară de aceasta, a putut da multă de gândită în Germania, și în special în Germania de nord.

O armată, care de douăzeci de ani dovedește mereu progrese, va fi în tot cazul ună factoră greu, trăgându în cumpănă pentru hotărârile istorice viitoare, chiar și decât cadrele de pace ar mai lăsa încă de dorită pentru câțiva ani.

Afară de aceasta, termină „Münchener Allg. Ztg.“, nu este nici decum politicește folositoră, ca tocmai din partea presei germane să se nutrească în Austro-Ungaria și în Italia sentimentul, că sarcinile militare crescende ale celor trei state, ar fi motivate numai de îndemnul Germaniei și că ar fi ună fructă nenorocită ală alianței întreite.

Sinodul arhidiecesan din Sibiu.

Din cele petrecute în sinodul arhidiecesan din primăvera această, însemnă următoarele:

În ce privește ajutorul de stată de 24,000 fl., destinată pentru biserica rom. gr. or., scimă, că încă în 1884, ministrul unguresc de culte a luat acestă ajutoră din mâna bisericii, rezervându și dreptul de a-l împărți el însuși la aceia dintre preoții români gr. or., care se fac slugile lui. Sinodul extraordinar din 1885 însă a hotărât, ca preoții la nici ună casă să nu se încumete a primi din mâna lui Csáky nici ună cruceră, căci banii primiți din mâna lui sunt pentru noi banii lui Juda. Astfel stând treaba ministrul era dator să întrebuințeze cele 24,000 fl. pentru scopuri bisericesci din metropolia rom. gr. or. și de aceea hotărîse Sinodul din anul trecut, ca să se provoace ministrul Csáky să și dea seama, cum a întrebuințat elă acesti bani și ce a făcut cu ei?

În privința acestei hotărîri însă, Consistorul a raportat în Sinodul de estă timp, că lucrul stă tot așa, cum a stat și mai înainte. De aceea sino-

dul a hotărît din nou, ca Consistorul arhidiecesan să mai curând să ceară dela ministrul unguresc de culte ca să și se arate, că ce prisosință s'a făcut în decursul anilor respirați din cele 24,000 la an, destinate pentru biserica română gr. or. și spre ce scopuri a fost întrebuințată acea prisosință. Totă odată să se ceară, ca prisosințele de până aci, precum și cele ce se vor mai face în viitor, să se adaugă la fondurile menite pentru ajutorarea preoților din arhidiecesă. În înțelesul acesta a fost rugat să se întrepună și Escelența Sa părintele Metropolită.

Din *fundatiunea Andronică*, menită pentru ajutorarea meseriașilor rom. gr. or., s'au împărțit în cursul anului: ajutoare de câte 30 fl. la 80 de învățacei; ajutoare la 10 tineri absolvenți și declarați de sodali în sumă de 300; ajutoare la 10 sodali, care au practisat meseria lor și sunt în condiții de a se face măestri 1000 fl. Peste totă au fost ajutoare 100 persoane cu 3700 fl.

Starea clerului din arhidiecesă se prezintă astfel: în centru 16; protopresbiteri actuali 30, protopresbiteri emeritați 1, administratori protopresbiterali 3. Parochi 834, administratori parochiali 21, capelani 65, diaconi 8. Totală 962. *Poporațiunea*: 159,795 familii; suflete: 702,035, dintre cari 354,822 bărbați și 347,213 femei.

Treceri religioase: dela alte biserici la biserica gr. or. au trecut 246; dela cea gr. or. la alte biserici 120.

Procese matrimoniale: în 1891 au intrat 132; s'au rezolvit cu divorț totală 118.

Sciu ceti și serie: 92,088 bărbați și 57,389 femei; totală 23% din numărul totală ală întregii populații.

Școlile populare. Copii obligați la școlă în anul școlar 1890—1 au fost 100,301; au frecventat școlă în semestrul I: 61,630, s'au 61%. Fată cu anul trecut se arată la copii obligați a cerceta școlă o creștere de 1323, ăr la cei cari au cercetat școlă o creștere de 445.

Edificii școlare sunt 820; dintre acestea 618 corăspundătoare, 202 necorăspundătoare; 666 proprii, 154 închiriate.

Grădini de pomărită se află în 525 comune, dintre cari 303 cultivate, 222 necultivate.

Averea școlilor populare în edificii și pământuri: 852,729 fl. 54 cr.; în bani, hărții de valoare, mobile etc.: 271,045 fl. 23 cr. Totală: 1.123,774 fl. 77 cr. Venitul totală ală averii școlilor face la an 81,527 fl. 72 cr.

Salariile învățătoresci din întregă arhidiecesă dau suma de 175,716 fl. 44 cr.; pe ună învățătoră se vine în calcul mij-

lociu 192 fl. 67 cr. Salariile s'au solvit: din fonduri școlare 20,425 fl.; din alodiu 33,702 fl.; din lada bisericii 20,239 fl.; dela popor 78,203 etc.

Comune bisericesci se află în arhidiecesă 1235, dintre cari susțin școlă proprie 782. Nu susțin școlă proprie 453, dintre cari sunt afiliate la școlă române 222, ăr elevii din celelalte comune cercetă școlă streine, și anume elevii din 45 comune cercetă școlă săsesci, ăr elevii din 150 comune bisericesci (77 matre și 73 filii) cercetă școlă unguresci.

Învățători se află de tot 912, dintre cari definitiv 452, provisor 158, tole-rați 302. Dintre învățători au pregătire teologică 122, pedagogică 193.

Dintre hotărârile mai principale aduse în Sinodul de estă timp mai amintim: hotărîrea de-a se face din sinod o reprezentățiune către parlament în ces-tiunea proiectului de lege privitoră la regularea salariilor învățătoresci, cerendă respingerea acelu proiect, care vatămă drepturile autonome ale bisericii noastre. S'a enunțat înființarea a două episcopii noue: una pe teritoriul arhidiecesei, cu reședința în Clușiu, eventual în Deș, constatătoare din 13 protopopiate (A.-Iulia, Abrud, Cămpeni, Lupșa, Turda, Clușiu, Unguraș, Cetatea de pătră, Solnoc, Deș, Bistrița, Reghin și M.-Oșorhei) cu 333 comune și 221,000 suflete, pe lângă o dotațiune anuală la început de 19,100 fl.; alta pe teritoriul Consistoriului aradană, cu reședința în Oradea-mare.

Cuincuenaliile asessorilor consistoriali și profesorilor seminariai s'au regulat astfel, că ele se încep ca și până acum după un servitiu de 5 ani, la scotită asessorii consistoriali dela depunerea jurământului, ăr la profesorii seminariai dela ziua intrării lor în postul de profesor ordinar provisor. Numărul cuincuenaliilor pentru viitor este mărginită la 5; ele s'au statorită cu 10% din salar, afară de banii de quartir, ori alte emolumente.

În fine, pentru întimpinarea lipșilor, ce se ivesc la susținerea școlilor noastre, Consistoriul a fost însărcinat să facă colecte în și afară de metropoliă și i-s'a dată împuternicirea de-a aplica măsuri disciplinare estra-ordinare în contra tuturoră acelor organe școlare ori bisericesci, cari nu vor face totă ce le stă în putință pentru mântuirea școlilor noastre.

Nunta de aură a Regelui și Reginei Danemarcei.

Correspondentul din Copenhaga ală diarului „Indépendance belge“ trimite diarului său programul provizoriu ală

serbărilor organizate de Regele și Regina Danemarcei, soorii Țarului Rusiei, cu ocaziunea nunței lor de aură.

Miercuri, la 25 Mai st. n. Regele și Regina vor primi mai multe deputații la castelul Amalienburg. La amiazi, recepție a corpului diplomatic; sera mare pranză de gală la palat.

Joi, 26 Mai, dimineața, un mare număr de societăți de canto vor cânta M. M. L. L.; apoi ună Te-Deum se va celebra la biserica castelului; la amiazi a doua recepție a deputațiilor. Sera prințul regală va da un mare pranză, după care se va da o reprezentație de gală la teatrul regală. Iluminarea orașului și a cheurilor Copenhagei și fouri de artificii.

Vineri, 27 Mai, a treia recepție a deputațiilor la Curte. Sera, prințul Valdemar dă un mare pranză. Recepție și bală la Rege.

Sâmbătă 28 Mai, mare solemnitate la Universitatea din Copenhaga. Sera recepție și bală la Curte pentru alți invitați.

Duminecă, mai multă de o sută de corporații — pôte vr'o 50.000 de persoane — vor defila cu steagurile lor pe sub ferestrele castelului.

Municipalitatea Copenhagei se pregătesc să decoreze orașul în mod strălucit. Afară de aceasta, ea mai dă mai multe serbări mari pentru notabilitățile Copenhagei și pentru străinii veniți cu ocaziunea nunței de aură.

Ministrul Statelor Unite, sir Clark E. Carr, va ceti o adresă Regelui și Reginei, din partea președintelui Harrison, la recepțiunea corpului diplomatic. Contele d'Aunay, ministrul Franței, va prezenta de asemenea o scrisore autografă de felicitare din partea d-lui Carnot, Se așteptă și escadră francesă de nord. Regele Belgiei va fi reprezentat printr'o divizie de escadră comandată de ducele de Genua. Suedia și Norvegia de prințul Charles, fiul mai mic ală regelui Oscar.

Nu se știe încă nimic despre dispozițiunile Germaniei și Rusiei.

Literatură.

Au eșit de sub tipar:

„Introducere în științele comerciale, în usul școlilor comerciale și pentru studiu particulară, de Arseniu Vlaicu și Ion C. Panfu, profesori la școlă comercială. Brașov, tipografia A. Mureșianu 1892“. Formată mare 8° de 214 pag. Manualul acesta este tipărită cu speșele institutului de credit și economii „Albina“ din Sibiu și e menită a aduce mari folose nu numai școlilor noastre comerciale, unde lipsa unui astfel de manual a fostă câtă se pôte de simțită, ci și comercianților și industriașilor români peste totă.

Și Turcii când aușia,
Mai tare se mânia,
Și la Gruia, se ducea,
Și pe Gruia că-lu lega,
C'o sforță de mătase
Îpletită'n cinc și'n șese,
Numai cătă mâna de grósă
De se rădima la ôse.
Elă, Dómne, se pomenia
Și legată când se vedea,
Numai odat' se'nțindea
Și trei sfóre le rupea,
Și trei nu le mai putea,
Și din gură așa grăia:
„D'alelele, Dómne sfinte,
„Cin' n'ascultă de părinte
„Plânge și cu lacrimi hierbinte,
„C'asa n'am ascultată eu
„Și-am cădută l'acestă locă rău.“
Și'nțemniță că-lu băga,
Ocolită'n bolovan
Și l'a pusă pe nouă ani.
Elă atăta că-mi robghia
Până p'urul că-i crescea,
O parte ș'o așternea
Cu nna s'acoperia,
Și-ună corbuță că mi-lu simț'a,
Pe temniță se punea
Și-nopea și-mi croncănia.

Prinde Gruia-ală aușia
Și din graiu așa-i grăi:
— „D'alelele côrbe rea
„Ce te-ai pusă asupra mea
„Ori tu să mi mănânci carnea?
„Prea de vreme m'ai simțit,
„Ori carnea să mi-o mănânci,
„Nu te-a răbda Dumneșeu
„Să strici ună voinică ca eu;
„De-ai făcută vre-odată bine
„Fă-lu și-acum pentru mine,
„Că ț-am făcută carne pe lume
„Și-ți mai facă p'ună ană pe țile.
„Du-te pân' la taicălă meu
„Și-i spune că-să la locă rău,
„Mâne până-n prândă mare
„Gruia-i gata la perđare,
„Funari funile'mpletescă,
„Bărdași furcile cioplescă.“
Și corbu când aușia
Dómne, bine că-i părea,
Numai din pene-și bătea
La Novacă că se ducea,
Și pe pörtă se punea
Și nopea și croncănia:
Novacă atunc l'aușia
Capu'n ferăstră-lu punea,
Și din gură așa-i țicea:
— „D'ale lele côrbe rea,

„Ce te-ai pusă pe pörta mea
„Ori sei ceva de Gruia.“
Corbu din graiu că-i grăia:
— „D'ale lele mei Novace
„Dumneșeu încă-ți voesce,
„Pétra cu lemnulă vorbesce,
„Dér ună corbă să nu grăiescă
„Că-i pasere omenescă?
„Eu de Gruia, țeu, că sciu,
„Că chiar dela elă că viu,
„Că mâne, până'n prândă mare
„Gruia-i gata la perđare
„Funari funile'mpletescă,
„Bărdași furcile cioplescă.“
Și Novacă când aușia
Capu'n luntru și-lu trăgea
Și din gură așa țicea:
— „D'ale lele, dómna mea,
„Desbracă haine domnesci
„Și'mbracă călugăresci
„Pe la póle săbghiore!
„Pe la briu șapte pistole
„Străluce ca sfântulă sóre.“
Elă la grajdă că se ducea
Bună murgă afară scotea
Cu potcove de argintă

Cari n'am mai vêtă²⁾ de când sunt.
Și'n chimniță³⁾ se ducea
Trei șerpăre le implea,
Și la chele le punea,
Și călare se urca,
La Țeligradă că-mi pornia.
Nici cu gându nu gândia,
La Țeligradă ajungea
Oblu cruce la amedă,
Când isă Turcii la răgază.
Și'ntr'o crișmă se băga,
Intr'o crișmulă mică
Cu ferestrele de sticlă;
Intr'o crimă mituică
Unde domni beu talerii,
Și husarii galbenii,
Și Sașii securile,
Și Români glugile⁴⁾
Și băiași⁵⁾ teslele⁶⁾
Și bărdași bărđile.
Și calu că și-lu lega
Și la Turci, că se ducea
Și din gură le țicea:
— „Turciloră, vitejiloră

²⁾ vêtută.

³⁾ pivnița.

⁴⁾ capuțe.

⁵⁾ trocari, lingurari.

⁶⁾ uneltă de scobită.

¹⁾ săbiore.

„Biblioteca „Apărătorului Sănătății“
Brosura Nr. 1: Chimia populară, cu 56
figuri în text, de Dr. C. Istrati, profe-
sor de chimie la facultatea de științe
din București. Acestă opă a apărut
în lito-tipografia Caroli Göbl din Bu-
rești (strada Dómnei 14). Formată 8°
de 99 pag. Prețul 2 lei 50 bani; pen-
tru abonanții „Apărătorului Sănătății“ nu
mai 50 bani. — Cu acestă manuală de
chimie casnică, d-lă Dr. Manolescu, fun-
datorul cunoscutei reviste „Apărătorul
Sănătății“, a început seria unor pu-
blicări, cari vor avea să formeze bibli-
oteca sâtenului român.

Epistole către un preot ténérú,
de Aloisiu Melcher, traduce de membrii
societății de lectură „Inocențiu M. Clain“
a teologilor din Blăși. Partea II. Gherla,
tipografia „Aurora“ A. Todoranú, 1892.
Formată mare 8° de 316 pag. Prețul
1 fl. 50 cr. — Opulă este dedicatã Es-
celenței Sale Domnului Metropolită Dr.
Ioanú Váncea de Buteasa; partea a doua
constă din 48 de epistole, cari din
punctă de vedere morală și instructivă
sunt de o valoare netăgăduită, ca și
cele cuprinse în partea primă. Ici colo
traducătorii n'au întrelăsată de a inter-
cala și câte-o notiță, unde acestea erau
necesare pentru clarificare.

EDUCAȚIUNE.

Copii cu defecte fizice în școlile populare.

Deși în școlile populare nuse
afă un mare număr de astfelu
de copii, totuși ele sunt datore
să delătore tóte relele, cari aducă
cu sine scurțimea de vedere. Ea
trebuie să nusească, ca localurile
de școlă strimte și întunecóse să
dispară totu mai mult și ca să se
spoiască păreții cu vâpselă cenușă
deschisă, séu verduiă, ca cărțile
de școlă să aibă un tipar bun
ș. a. Trebuie ca învățatorii să facă
atenți pe copii, ca să nu țină ca-
ieteleséu cărțile prea aprópe
de ochi.

Deși chioritulă la mulți șco-
larí e numai un învăț și nu un
defectă organică, cu tóte acestea
școlă póte contribui fórté multă
la vindecarea acestui réu. Deórece
ochiulă chiorú e mai slabú, de-
cátú celú sănátosú, de aceea e
bine ca pe acesta să lú legămú
cátva timpú, pentru ca ochiulă
bolnavú să se dedea cu o vedere
lămurită. Apoi trebuie să se mai
observe și aceea, că améndoi ochii
să fiă îndreptați spre același o-
biectú.

Școlă póte contribui multă și
la vindecarea gângăviei. Gânga-
vulú trebuie să fiă tractatú tot-
deuna cu iubire și amabilitate;
ceialți școlari nu trebuie să lú ia
în risú séu să lú batjocurescă. Pe

copii gângavi să-i lăsămú să ce-
téscă împreună cu ceialți copii și
să-i deprindemú a vorbi jum-
tate cântândú. Decă se arată la
unú copilú aplecațiune spre gân-
găvia, să-lú silimú a ceti încetú,
lămuritú și corectú și să nu sufe-
rimú să repetésca silabele și cu-
vintele.

Mai multă de lucru are însă
învățătorulă cu acei copii, cari au
defecte spirituale. Regulí generale
pentru tractarea cu astfelu de copii
nu suntú, deórece fiă-care copilú
slabú de spiritú, trebuie tratatú
după individualitatea sa; aici se
potú da numai nisce indigitări ge-
nerale. Causelē memoriei slabe de
multe-orí zacú în capacitatea co-
piilorú séu în educațiunea casnică,
cari nu îmboldescú pe copilú ca
să lucre și să învețe cu serioșitate.
De multe-orí însă cauzelē se afă
în defectuositățile instructiunei,
care e prea sécă și nu stérnesce
de locú facultățile spirituale. Copii
cunoscuți ca copii cu memoriă
slabă, nu trebuie puși pe aceeași
tréptă, cu ceialți copii, când au
să învețe ceva pe de rostú. Eser-
cițiile de memoriă trebuie să ina-
inteze la ei încetú și consecventú
dela ușorú la mai greu.

Causelē slăbiciunei spirituale,
trebuie căutate de multe-orí în bó-
lele copiilorú séu în accidente ne-
norocite. Și firea posomorită a
copiilorú influențază réu asupra
spiritului lorú. In asemenea casurí
trebuie să ne îngrijimú de o ocu-
pațiune potrivită și plăcută și de
o țintă, care stérnesce interesulă
în copilú. Trebuie să stérnimú im-
pulsulă séu spre activitate, să eser-
ciămú sensurile sale, să ne încer-
cămú a-lú face să câștigue prin pri-
vire și abstracțiune reprezentățiuní,
și pe acestea apoi să le combi-
năimú la olaltă.

Institutelē private pentru copii
mai slabú de spiritú, înființate în
multe orașe mari după clase deo-
sebite, se arată ca fórté bune.
Ca regulă principală pentru trac-
tarea celorú slabí valoréză tot-
deuna: „Cu câtú e mai mare slă-
birea, cu atâtú mai mare să fiă
iubirea.“

ECONOMIA.

Bólele cailorú.

La cumpărarea uni calú, tre-
buie să băgămú de sémă la urmá-
tórele: se caută vârsta după dinți,

decă nu cunóscemú, chiámămú pe
unú omú precepătorú (veterinarú),
să cercetéză cu deamăruntulú ochii,
mărimea, pèrulú, cóma, códa, ca-
pulú și urechile, ca să nu fiă prea
mari, peptulú să fiă largú, gru-
mađii groși, spinarea lată și dréptă,
șelele largi și bine făcute, picio-
rele țapene și fără greșeli (ganciu)
și copitele rotunde și bulbucate.
După acestea se cercă de călăritú
și de trasú.

După dinți se póte cunóscē
vêrsta calului ușorú. Se scie adecă,
că calulă are două felurí de dinți:
dinți de lapte și dinți statornici.
La 2½ aní, calulă își schimbă
creștele și cele dcuē măsese de
dinainte; la 3½ își schimbă dinții
din mijlocú și măséua a treia; la
4½ aní își schimbă și dinții de
pe margine: astfelú când au ajunsú
vêrsta de 5 aní, calulă are gura
încheiată cu 40 dinți, ér iéța cu
36. De aici încolo vârsta calului
se póte cunóscē numai după ro-
sura dinților, cari începú a se
toci din anú în anú totú mai tare.

Suntú unele bóle, cu cari cum-
părându-se calulú, pe basa legilorú
veterinare, se póte duce vândéto-
rului înderétú; astfelú e mucórea și
suspinulă, pentru cari se cere o
garanțiă de 15 zile; orbirea (poni-
voșia), și aprinderea la ochi, pentru
cari se cere o garanțiă de 30 de
zile. Acestea suntú să și le însem-
neze plugarii noștri, ca la vreme
de lipsă să se póta folosi de ele.

Afară de acestea se mai ivescú
la cai urmátorele morburí:

Guturaiulă, care se ivesce mai
cu sémă la mânzi și cai tineri;
se vindecă de multe-orí și de sine;
de multe-orí însă se îngroșă și
trebuie vindecatú, căci de nu, ré-
mâne calulă mucosú.

Calulă atăcatú de guturaiu, se
aședă într'unú grajdú deosebitú,
i-se pune unú ciubărú cu apă, ca
să póta bea când 'i sete, și să-și
pótă spála gura din când în când,
se légă cu unú petecú de cojocú
la grumađi, ca să-i țină caldú,
apoi se unge cu unsórea mercurială
tare de câte trei orí pe ȕi pe dina-
fară. După acestea se bagă într'unú
ciubărú flóre de fênu și se opăre,
ér calulă se ține cu capulă peste
acea opărelă de câte 4—5 orí pe
ȕi. Făcându-se acestea, la câteva
zile calulă scapă de bólă.

Aprinderea de plumăni se vindecă,
decă slobozimú calului mai grasú
sânge din vênă dela grumađi, séu
decă-i dămú 35 grame sémênță de

bradú sdrobită, 8 grame salitră și
2 grame stibium aur. de câte
trei orí pe ȕi.

Ria se vindecă, decă spalămú
calulă cu piétră puciosă ¼ chi-
logramú, flóri de pétră puciosă ¼
chgr., săpunú și spirtú ½ chgr.,
pe cari le amestecămú laolaltă și
spalămú calulă riosú totú la două
ȕile odată, în decursú de 10 ȕile,
după aceea îlú spalămú cu leșiă
și săpunú și până se vindecă îlú
ținemú despărțitú de ceialaltí.

Armorariulă (récéla) se vindecă,
decă frecămú calulă cu paie pe
corpulă întregú, decă-i turnămú
vinú pe nări și-lú ținemú la căldură.

Albéta în ochi se vindecă, decă
tragemú îndată ce băgămú de sémă,
spânzú în urechi și decă-i suflămú
ceva zaharú albú.

Aprinderea de mațe (colica) se
póte vindeca, decă turnămú pe
nasulă calului spirtú cu prafú de
pușcă, séu decă firbemú într'unú
litru de apă 35 grame flóri de ro-
maniță, 15 decagrame sare amară
și 2 grame hepar sulfur, pe cari
apoi le dămú calului bolnavú pe
tótă ȕiua de câte 4—5 orí până
când se mbalegă.

Umflătura de șea din afară pe
corpú se vindecă cu lutú muiatú
în oțetú, séu apă sărată, care se
légă pe partea umflată.

Incucitura de pișatú se vindecă,
decă se frecă flămândările calului
cu spirtú cu camforú, apoi i-se dá
de 4—5 orí pe ȕi câte ½ litru
apă din flóri de romaniță fértă.

Ioanú Georgescu.

P O V E Ţ E.

Ingrijirea vaselorú de porcelanú.
De multe-orí li-se va fi întâmplatú
femeilorú nóstre, că au trebuitú
să se mire, cum de vasele lorú
de porcelanú, cari luni întregi au
statú peste olaltă grijite și cură-
țite ca într'o cutiă, de odată nu-
mai s'au pomenitú, că suntú pă-
tate și învechite, ca și cum le-ar
fi folositú cine scie câtú. Pricina
însé este a se căuta tocmai în
împrejurarea, că vasele stau așe-
date peste olaltă, deórece se scie,
că ori-ce blidú, ori-ce tăierú, are
la fundú nisce dungí. Cu dungile
acestea, vasele aședate peste olaltă
se sapă unele pe altele și astfelu,
cu câtú stau mai multú peste
olaltă, cu atâta se curmă și în-
vechescú mai tare, mai alesú decă
vasele aședate peste olaltă suntú

„Am auđitú și sciu bine
„O'veți unú robú de perđare,
„Dați-mi-lú să-lú spovedescú,
„Și să mi-lú precestuescú,
„Când mi-oiu face eu a mea
„Face-ți și voi ce veți vré.“

Și Turcii când auđia
Cheile'n mână-i puneá,
La temniță se ducea,
Turcii după elú pleca,
Când temnița o vedea
Numai odată că-mí sghiera,
Temnița că se strica
Gruiațá afară-mí eșia;
Când pe taică s'o-lú vedea
Dómne, bine îi párea
Și din gură-așa-i ȕicea:

— „Mulțamescú lui Dumneđeu,
„Că mai vedú pe taicálú meu

Taică-s'o din grainú grăia:

— „D'alelele Gruia taichii,
„Parcă ești viță din vie,
De tu nu mai séméní mie
„Parcă ești némú de ciocoi
„De nu mai séméní cu noi.“

Gruiațá din grainú grăia:

— „D'alelele taică-lú meu
„Nici o vorbă nu mai multú

„Bate numai raznele?)
„Că eu batú mijlócele
„C'alea m'or frântú ósele.“

Pe unú piciorú se'norcea
Dece mi de Turci táia,
Și ca snopulú îi snopea,
Și ca claiá îi claiá
Și la corbú carne-i fácea.
Când pe toți cá îi táia
Intr'o crișmă se ducea

Oțir de ghințá bunú să bea;
Și ei atâta că bea
Până ce se veselía,
Și la luptă se prindea
Și Gruiațá ghiruia.
Taică-s'o se mânia,
Robú de vîndare-lú fácea,
Prin Țeligradú îlú ducea.

Dar o turcoică bătrână
Bagă capu pe feréstră
Și din gură așa-i ȕicea:

— „D'ale moșú călugărașú
„De vîndutú ți-i robulú têu?
„De vîndutú au de scimbatú
„Séu pe bani nenumărați?“

Novacú din gură ȕicea:

— „De vîndutú e ȕău așa?
„Rupe-i prețulú ca să ți dan“

) marginile.

„De trei orí cu gálbiori
„Și-odată cu bani schimbăți,
„Să avemú la numératú,
„Și-acodată cu mărunți
„Să ne hie de ajunsú“

Turcoica când auđia
Totú cu șorțu cá-i óbra,
Pân' Novacú se sătura,
Pe Gruiațá, că-lú lăsa,
Și Gruiațá când vedea
La Turcoică se ducea

După mész se puneá
Și'n trei zile și-n trei nopti,
N'a beutú și n'a mâncatú,
Făr' o totú plânsú și oftatú
De ciudă și de necazú.

Dară Turcoica bătrână
Ea din grainú așa-i grăia:

— „D'alelele, domnulú meu,
„Ce tu Gruiațá gândesci
„Hiarele?) să ruginesci
„Orí n'ai calú de 'ncălicatú
„Să te plimbí prin Țeligradú,
„C'avemú nisce talerí noi
„Să îi mâncămú améndoi.“

Elú de calú când auđia,
Dómne, bine cá-i párea
Și la grajdú că se ducea

) ferele.

Bunú murgă afară scotea
Și călare se puneá
Prin Țeligradú se ducea
Până-i vedea umbletu,
Era dragú ca sufletu.
Și-nderéptú elú că venia
Și-n chinniță se băga
Trei șerpăre le umplea
Și la chele se puneá
Și călare se puneá
Și la feréstră-mí venia
Și din gură așa ȕicea:

— „D'alesi turcoică bătrână,
„Băga ți capulú pe feréstră
„Să mai grăimú noi odată“

Și din gură așa-i ȕicea:
— „Până trăsesci pe pământú
„Să nu cređi la lupulú blândú
„Că elú atâta se'nblânđesce
„Pân' cu chelea se plătesce.“

Din gură așa-i ȕicea:

— „Hai cu mine de vei vré
„De nu draculú să te ia.“
Și elú acasă că-mí venia
Și taică-s'o că-lú vedea,
Elú din gură așa ȕicea:

— „Orí morú astăȕi, orí morú mâne
„Gruia totú vitézú rămâne.

Macoviștenlú.

multe și grele. Față cu acesta ne putem ajuta printre vase așezăm perfect de hârtia moale, sugătoare.

*

Răni pe piele. Ca să veți cați de rănilor (bubele) de pe care se produc mai ales omeni mai mari, cel mai bun leac e să vă spălați cu apă caldă. Medicamentele complicate, ce se dau în comerț, sunt cele mai multe de nici un efect. 25 de grame de potasă într'un litru de apă, sunt îndestulătoare. Să se bage de seamă însă ca să nu atingă ochii cu această apă.

*

Guturaiul prea încăpăținat se vindecă dacă bem, seara, în pat, un ciai astfel compus: flori de viole, mult zahăr și o linguriță de apă de trandafir de fiecare ceașcă. În vremea bolii, măncați cât se poate mai multă cepsă.

MULTE ȘI DE TOATE.

Obiceiuri spaniole.

Spaniolii sunt în genere oameni foarte politicoși. Politeța li e înăscută. Așa diucolo de Pirenei e obiceiul, că nici un Spaniol nu imbuca ceva, până când mai întâi nu dă celorlalte persoane prezente. Dacă călătoresc cu trenul, atunci în fiecare moment și se oferă mâncare și beutură din partea camarazilor de călătorie. Pentru ca să le implinescă acestor oameni plăcerea, trebuie să primesci, ceea ce îți se oferă. Astfel se întâmplă, că în vagoanele trenului merge din mână în mână câte o ploscă cu vin, până când se golesce. Vinul trebuie băcut astfel ca să curgă din ploscă în gură, fără ca să atingă plosca cu buzele. Comunismul acesta de politeță de multe ori e periculos, ceea ce arată și următoarea istorie: Un domn din Malaga călătorea în zilele trecute la Cordova. Lângă el în vagon se mai aflau încă doi călători, care îi dădă să bea din o ploscă cu vin. Călătorul din Malaga beuse bine din ploscă, după aceea căzu într'un somn adânc. Când după două ore se deșteptă, observă spre marea sa uimire, că camarazii săi nu mai sunt acolo. În curând văzu el că îi lipsesc ceasornicul și pungă cu bani, în care se aflau 84 reali și pe care o avuse în buzunarul vestei sale. Noroc însă că ténorul mai avea un portofel plin cu bancnote, căci altminterlea, ar fi pățit rău pe drum fără bani.

*

O gară uriașă.

În timpul mai nou prețutindenea, atât la noi în Europa, cât și mai ales în America, se clădesc gări care de care mai mari, ceea ce este o dovadă, că comunicațiunea pe căile ferate ia din zi în zi întinderi mai mari. Gările acestea însă nu numai că sunt mari, dar mai sunt și luxoase; pe lângă aceea apoi mai fiecare din ele are câte ceva caracteristic, câte ceva neobiceit. Gara din Chicago este fără îndoială una dintre cele mai grandioase. Ea are 15 etagiuri (contiguții) și mai are apoi un turn înalt de 70 metri, în care oamenii se susțin cu scripeti (mașină) purtați de electricitate. În turnul acesta sunt încurțirați toți funcționarii dela calea ferată. În turn se află un ceasornic, al cărui pendul este de 350 kilograme de greu, iar tăblița (roseta) dela pendul are un diametru de 4 metri. Se înțelege, că gara este luminată cu electricitate. Puterea tuturor lampelor electrice înțrebuțate la această gară corespunde cu lumina a 127,000 de luminări.

*

Unul, care voese să fi osândit.

În închisoarea din Copenhaga prizonierul Jens Nielsen atacă pe temnițe-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fîrgulă de rimători din Steier-
 rich. La 9 Maiu n. starea
 rimătorilor a fostă de 149582
 capete, la 10 Maiu au intrat
 1160 capete și au eșit 2248 rî-
 mînîndu la 26 Aprilie unî nu-
 mîrî de 150,602 capete. — Se
 notîzî: marfa *ungurîscî* veche,
 grea dela 46— pînî la 46½ cr.
 marfa *ungurîscî* tinerî grea dela
 — cr. pînî la 47½ cr., *de mijloc*
 dela 47½ cr. pînî la 48 cr.
 — *ușorî* dela 48½ cr. pînî la
 49— cr. — *Marfî țîrînîscî* grea
 dela 45½ pînî la 46½ cr. —
de mijloc dela 46— cr. pînî la
 48— cr. *ușorî* dela 48— cr. pînî
 la 49— cr. — *Marfî de Romînia*
Bîkony de grea dela — cr. pînî
 la — cr. transito mijlocî grea
 dela — cr. pînî la — cr. insî
 transito *ușorî* dela — cr. pînî
 la—cr. transito *de țîpîsî* grea
 dela — cr. pînî la — cr. trans-
 sito mijlocî dela — cr. pînî la
 — cr. *Marfî sîrbîscî* grea dela
 47—47½ cr. transito, mijlocî
 grea dela 47—47½ cr. transito
ușorî dela 46½—47½ cr. Porc
 îngrîșîțî de unî anî dela — cr.
 pînî la — cr., îngrîșîțî cu
 cucuruzî dela — cr. pînî la
 — cr., îngrîșîțî cu ghîndî dela
 — cr. pînî la — cr. Cîntîrîțî
 la garî cu 4½.

tfelî de
 ierlin!...
 speciali-
 a insec-
 eu cum-
 numele

macist.
 acistî.

acistî.

Erben

es puse.

**Nolîorî abonemî
 le facemî cunoscutî,
 cî numerî disponibilî
 din luna lui Ianuarie
 nu mai avemî.**

Administrațîunea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FUNDATĂ ÎN 1888.

și asortatî cu totî
 de a putea esecuta

FRAME ELEGANTE.
LETE DE VISITĂ
 DIFERITE FORMATE.
DE LOGODNĂ ȘI DE NUNTĂ
 LA DORINȚĂ ȘI ÎN COLORI.
DE INMORMENTARI.

piata mare Nr. 30,

, Brașovî.